

Mateja Hočevar Gregorič, Osnovna šola Šempas

E-DOMAČE BRANJE ALI KAKO (ŠE) PRITEGNITI K BRANJU

☞ Za spodbujanje branja pri devetošolcih si lahko pomagamo tudi z računalnikom. Spletna učilnica nudi veliko možnosti; dve sta prikazani v prispevku.

0 V zadnjem času se veliko in skoraj povsod govori o bralni pismenosti. Zelo pogosto slišimo, kako zelo na tem področju zaostajamo za Evropo. Po jesenskem sestanku na to temo na Brdu so nas pričakali alarmantni podatki o tem, da »se slovenski učenci /.../ po bralni pismenosti uvrščajo pod povprečje Evropske unije« in da je ključno /.../ spodbuditi dijake in osnovnošolce, da berejo več« (MMC, 25. 10. 2011). Ker gre očitno za zelo kompleksen problem, se ga vsak slovenist loteva malo drugače. Prepričana pa sem, da vsak po svoje uspešno. Včasih idej za vabilo h knjigi vendarle zmanjka. Kaj pa, če tudi tu posežemo po računalniku? Zdi se, da je računalnik tisti, ki pogosto reši mladostniške zadrege – in če bi pritegnil tudi k branju?

1 Ker sodim v srednjo generacijo slovenistov, sem se uporabe računalnika in ostalih e-pripomočkov lotila počasi. Motilo me je dejstvo, da se od učiteljev pričakuje tako rekoč takojšnje in vsesplošno prilagajanje novi generaciji učencev, ki so rojeni v dobi računalništva in zato brez njih ne morejo. Vznemirjala me je tudi misel, ki sem jo neke ujeta in se me je močno dotaknila, namreč – ali ni uporaba e-tehnologije v bistvu tudi kupovanje pridnosti in zbranosti učencev? Če jim ponudim računalnik, pritegnem njihovo pozornost, manj klepetajo, manj jih vznemirjajo druge reči, torej več naredim. Potem pa sem vendarle zaorala ledino. Pravzaprav moram reči, da me je delo z e-učilnico kar pritegnilo. Ko sem usvojila večino njenih možnosti, sem sama pri sebi naredila črto: ne bom se ji upirala, uporabljala pa jo bom po zdravi pameti in ne povsod. Prvo leto sem jo ponudila le devetošolcem, in sicer 3. nivoju, in čeprav sem bila v začetku prepričana, da je pri slovenščini primernejša za jezik kot za književnost, sem v praksi krenila prav v slednjo. Uporabila sem jo za domače branje, in ker se mi je poskus zelo posrečil, želim svojo izkušnjo predstaviti. Morda pride komu prav.

Dodatno domače branje

V šolskem letu 2010/11, v katerega sega v nadaljevanju predstavljeni poskus, je veljavni učni načrt za slovenščino v 3. triletju predpisoval t. i. dodatna domača branja (2002: 110). Učenci naj bi glede na nivo brali različno število knjig za domače branje (tri, pet ali sedem, v 8. razredu pa dve, štiri oz. šest). Med pogovori s kolegi z različnih slovenskih šol sem sicer ugotavljala, da je malo takih, ki so se tega držali in od učencev 2. in 3. nivoja zahtevali še dodatne prebrane knjige. Kakor koli že – na naši šoli sva s kolegico to počeli vsa leta, enkrat bolj, drugič manj uspešno. Izmišljali sva si različne načine: od oddaje vsebin in mnenja na listih, pogovorov o prebranem, okroglih miz do govornih nastopov in pisnega preverjanja. Pogosto sva dobili »sposojene« vsebine s spleta, seveda z mnogimi pravopisnimi in tudi vsebinskimi napakami.

Ker so učenci vajeni sporazumevanja po različnih socialnih omrežjih, sem se odločila, da jim preko e-učilnice ponudim t. i. forum, kjer bodo med sabo izmenjevali mnenja o prebranih knjigah. Spisek knjig sem določila bolj ali manj naključno. Poiskala sem novejšje knjige, na oko všečne, obvezno slovenskih avtorjev, nisem pa se ozirala na morebitne nagrade in nominacije, niti ne na pomisleke, da morda trivialna literatura ni najboljše branje. Osnovni (in edini) cilj je bil: branje. Med nabranimi s polic sem tako po (svojem) branju izbrala štiri dela, in sicer 1. Vrtnar na jezeru Matjaža Pikala, 2. Car brez zaklada Slavka Pregla, 3. 49:03:39 Neli Kodrič Filipič in 4. Julija je zaljubljena LOL Majde Koren. Pri izboru sem želela, da bi bili dve knjigi bolj deklško, dve pa bolj fantovsko branje.

V spletno učilnico sem najprej napisala navodilo za delo. V malo daljšem uvodu sem pojasnila, da od učencev pričakujem natančno branje dela, oglašanje v forumu, komentiranje izjav sošolcev, ker pa sem jim podala tudi svoje mnenje o posamezni knjigi, so bili povabljeni tudi h komentiranju mojega mnenja.

Dodatna domača branja

Preberi in povej naprej!

Navodilo

Dragi moji devetošolci, torej, kot smo se dogovorili! Knjige, ki jih boste letos prebrali za dodatno domače branje, boste pokomentirali kar preko naše klepetalnice. Poimenovala sem jo Preberi in povej naprej! Knjigo torej preberete, preletite lahko moj komentar, nato pa sami napišete, kar se vam zdi. Lahko napišete mnenje o celotnem delu, lahko o dogodkih, lahko pokomentirate ravnanje ali predstavitev oseb, skratka, kar vam ob branju pade na misel. Seveda so dobrodošle pozitivne in negativne kritike – če boste pozorno prebrali moja mnenja, boste videli, da tudi jaz nisem vedno zadovoljna z vsem, kar preberem. Vendar pozor: prepovedano je ŽALJENJE AVTORJEV in VULGARNE IZJAVE. Če je po vaše delo slabo, še ni nujno, da pljuvate vse povprek po piscu! Negativno kritiko pa se da napisati tudi brez besed iz balkanskega in anglosaškega sveta.

Če boste med brskanjem po knjižnici odkrili kakšno dobro knjigo, pa jo predlagajte za branje. Pogoji so le, da sodi v slovensko književnost zadnjih let.

Veselim se vaših prispevkov!

Učiteljica Mateja

Prvotno sem nameravala odpreti klepetalnico, potem pa se je izkazalo, da bo mnogo ugodnejši forum. Razlika je namreč v tem, da je klepetalnica vezana na skupen čas, kar je sicer zanimivejše za učence, pri nas pa je bilo neizvedljivo. Vsi učenci v našem šolskem okolišu namreč nimajo dostopa do interneta, zato so se lažje oglašali na forum, in sicer takrat, ko so uspeli dobiti računalnik z internetnim dostopom.

Vsaki knjigi sem v e-učilnici namenila svoje poglavje, kamor sem napisala svoje mnenje o prebranem delu, zraven pa dodala povezavo na forum o tej knjigi. Forum je bil vedno viden in na razpolago vsem, ki so vstopali v učilnico, torej se komentarji niso brisali. Poskrbela sem le, da sem v primeru, če je kdo od učencev vpisal komentar na napačno mesto, pod napačno knjigo, le-tega prestavila (to se je dogajalo le v začetku). V zadnjem poglavju sem želela izvedeti še njihovo mnenje o našem početju.

To je izgledalo takole:

Car brez zaklada

- Mnenje učiteljice: Car brez zaklada je knjiga za lahkotno popoldansko branje. Ima izrazito fabulo, ki je ni težko izluščiti, saj je zelo preprosta. V bistvu deluje didaktično: če se pravi čas zaveš nevarnosti, ki ti grozi, in ti delujejo »notranji senzorji«, ni nič narobe, če stopiš korak čez: še vedno je nekdo/nekaj, ki te obvaruje najhujšega. Pravzaprav je morda celo dobro, če v živo vidiš, kaj se zgodi, če ne verjameš v nevarnost drog, ker se po slabi izkušnji lažje vrneš na pravo pot. Pri tem pa ne gre pozabiti, da je osrednji junak zgodbe, Lenart (car brez zaklada), vzgojen v duhu, da zelo jasno loči, kaj je v življenju prav in kaj ne, in da je skoraj nemogoče, da bi končal tragično. Mora pa za svojo rešitev žrtvovati ljubezen, za katero pa nismo niti prepričani, če je res ljubezen in ne morda le poletni flirt.

Tvoj komentar?

- O carju Lenartu

49:03:39

- Mnenje učiteljice: Nenavaden naslov pritegne k branju, a ne? Tudi spodbuda na platnici je dobra – devetošolka, ki želi v redovalnici popraviti svoje slabe ocene in si s tem odpreti pot v gimnazijo, pa jo po spletu naključij zaklenejo v šolo ... Vendar gre knjiga dalje povsem drugače. Kar nepričakovano pademo v fantazijski svet: pred nami oživijo literarni junaki in realistični Peter, ki jih skuša spraviti nazaj v knjige. Za nekatere bralce pomeni ta preskok še večje veselje na poti proti koncu knjige, za druge morda razočaranje, ker so si želeli čisto klasično kriminalko, dobili pa kup domišljije, ki se mestoma kar preveč vleče. Pa vseeno nas avtorica več ali manj drži v napetosti do konca, posebej tedaj, ko nekaj junakov pobegne v študentsko naselje na ples. Sicer pa: kaj pa če literarni junaki sobivajo z nami, pa jih mi niti ne opazimo? »Ljudje smo vzgojeni tako, da opažamo svet skozi dioptrijo svojih navad in predsodkov,« pravi Peter. Ko bi knjigo pred izdajo kdo še malo zlektoriral (manjkajo črke, pa tudi vejice in dež se vliva ...), bi bila devetošolcem morda kar všeč.

Tvoj komentar?

- Je tudi Maša car?

Vrtnar na jezeru

- Mnenje učiteljice: Svojevrstnost pripovedi je v njenem jeziku in zgradbi. Rahlo neprilagojeni Adam, imenovan Car, opravlja počitniško prakso kar v vrtnariji svojih staršev. Očitno mu ob delu ostaja veliko prostega časa za neumnosti, ki jih ne le počne, ampak preko facebooka tudi pošilja v svet. Neumne stvari so seveda deležne neumnih komentarjev. Stvari, ki jih s sošolci in dvema sošolkama počne, včasih presegajo meje dobrega okusa in knjigo postavljajo na raven trivialne literature. Tak je tudi jezik, ki je poln vulgarizmov in slenga, ki pelje tako daleč, da je knjigo mestoma že težko brati. Pa vseeno – nekomu jo je pisatelj vendarle namenil, a ne? Med dogodivščine otrok se ves čas meša še spor med Dušo in Sušo, ki je v bistvu ideološki: gre za prastari spor med Cerkvijo in državo, ki je v tej knjigi še morda najboljši del in ki nas vsaj vsake toliko pripelje do nasmeha na ustnicah. Ko Adam zaključi z enomesečno prakso, se konča tudi pisateljeva pripoved. Za Adama celo precej srečno in perspektivno. Sporočilo? Upanje, da mladi danes vendarle živijo kaj polnejše življenje od opisanega v knjigi ...

Tvoj komentar?

- Kateri car!

Julija je zaljubljena lol

- Mnenje učiteljice: Dobrih 100 strani nenapornega branja. Tjaša in Julija, junakinji, ki ju ne moremo imeti radi niti neradi, ker z nobenim svojim dejanjem ne vplivata na naša čustva. Končujeta devetletko in njuna preokupacija je valeta, pa tudi računalnik. Preko njega si pošiljata – čeprav sta z iste šole – dolga sporočila do pozne noči. Seveda komunicirata tudi s tujci. Ta Tjaši pripelje na obisk lepega Koprčana, kar ji Julija zavida. Hrepeni po ljubezni in fantu, ki ga ni. Potem se ji na facebooku »obesi« Poldi, v katerega se Julija virtualno zaljubi. Načrtujeta ljubezenske zmenke, v bistvu jih preko računalnika celo doživljata, do te meje, da Julija ugotovi, da je noro zaljubljena, seveda v osebo, ki je nikoli ni videla in nikoli slišala. Logično je, da je razplet hiter in neugoden, pa vendar znosen. Prijazna junakinja res ne more biti preveč kaznovana. Poučna zgodbica, ob kateri se za hip ustavimo, rečemo »no, ja, še kar«, in gremo naprej. V resnično in ne virtualno življenje.

Tvoj komentar?

- O Poldijih, ki jih je veliko.

Mnenje o spletnem forumu

- Zdaj potrebujem še tvoje mnenje o tem, ali se tovrstno izmenjevanje mnenj ob branju obnese ali ne. Je pisanje na računalnik prijetnejše od pisanja na papir – kot si to počel do zdaj? Ti je všeč, da vidiš, kaj mislijo drugi? ... Vsako mnenje bo dobrodošlo.
- Še zadnje mnenje ...

Učencev časovno nisem omejila, kar pomeni, da so lahko svoja mnenja oddajali kadarkoli. Ko se je šolsko leto prevesilo v drugo polovico, sem s pomočjo ukaza v spletni učilnici postavila zadnji rok za oddajo prispevka. Že prvi odzivi na način dela so bili zame ohrabrujoči. Učenci so bili veseli, da so vmes, ko so klepetali po socialnih omrežjih, pogledali še na naš forum. Nekaterim je to postala vsakodnevna praksa. Hkrati so jih mnenja, ki so bila napisana na novo, nezavedno silila v branje. Sama sem med njimi koordinirala le toliko, da sem mnenja prebrala in potrdila, da so nalogo opravili, enkrat samkrat sem zaradi preveč žaljivega tona prekinila eno izmed debat. O dogajanju v spletni učilnici smo pogosto poklepetali tudi pri uri.

Moje ugotovitve in sklep. Prav vsi učenci so v roku prebrali vsa štiri dela. Naša mnenja o delih so se zelo razlikovala: sama sem bila prepričana, da je zanje najmanj primerno delo M. Pikala, učenci pa so ob njegovi knjigi najbolj uživali. Nihče od učencev ni tarnal nad branjem, celo tisti ne, ki tega početja sicer ne ljubijo. V sklepnem mnenju je večina napisala, da si takšnega dela še želi in da bi se dalo tako preverjati tudi kaj drugega ali pri drugih predmetih. Seveda ima vsaka stvar svoje pomanjkljivosti. Tudi delo v e-učilnici. Če odštejem to, da ne gre za živi stik med bralci oz. komentatorji del, moram napisati, da me je negativno presenetil jezik učencev. O tem prej sploh nisem razmišljala oz. česa takega sploh nisem predvidela. Namreč, učenci so se na forum oglašali v pogovornem jeziku, včasih v slengu ali celo v narečju. Ko sem jih na to opozorila, so dejali, da je to vendar forum in da so navajeni takega pisanja – kdo pa danes po računalniških forumih, e-pošti, sms-jih še piše v knjižnem jeziku! Kar težko so se sprijaznili z dejstvom, da je ob oglašanju v forumu treba upoštevati slovnične in pravopisne zakonitosti.

Redno domače branje

Ker sem se hitro prepričala, da je e-domače branje pri devetošolcih dobro sprejeto, sem se odločila, da tako izvedem še zadnje redno domače branje. Učenci so brali Kosmačevega Tantadruja. V tem primeru sem si delo zastavila

nekoliko drugače. Ker Tantadruj sodi med klasiko slovenske književnosti, sem želela, da ga učenci preberejo zbrano in ga samostojno razčlenijo. Zato sem jim v učilnico obesila dve nalogi, ki so ju morali narediti samostojno ter ju oddati v učilnico. Da ne bi dobila preveč enakih nalog, sem jim onemogočila vpogled v pisanje drugega. Kot zadnji del njihove obveznosti sem vendarle dodala forum, ker me je zanimalo njihovo mnenje o prebranem delu. Sestavni del poglavja je bilo tudi besedilo – v šolski knjižnici je malo izvodov te knjige, zato sem jim v prilogi dodala skoraj celotno besedilo te Kosmačeve novele.

Tantadruja sem prostorsko uvrstila kar v isto e-učilnico, dodelila sem mu le novo poglavje.

DOMAČE BRANJE: Tantadruj

- Splošna navodila
- Kosmač, Tantadruj (besedilo)
- Razčlemba besedila
- Razmišljanja ob besedilu
- Mnenje o knjigi

V splošnih navodilih sem učencem predstavila svoja pričakovanja.

V prilogi imate nekoliko skrajšano Kosmačevo novelo Tantadruj. Besedilo je dodano zato, da ne boste izgubljali časa z iskanjem knjige po knjižnicah – v šolski jih je namreč premalo za vse.

Po branju vas čaka nekaj nalog. Ravnajte se po navodilih, ki so dodana.

Veliko užitkov ob branju grenkosladkega Tantadruja.

Pod razčlemba besedila in razmišljanja ob besedilu sta se skrivali dve nalogi, ki ju je bilo treba oddati v e-učilnico.

Napišite nalogo, ki bo sestavljena iz naslednjih sklopov:

a) Občutki in mnenja ob in po branju.

b) Zgradba besedila.

c) Kosmačev jezik (pozorni bodite na slog pisanja in slogovna sredstva nasploh). Dodajte vsaj 5 primerov za poljubno izbrano slogovno sredstvo (primera, poosebitev, stopnjevanje, ponavljanje ...).

č) Sporočilo novele.

Naloga naj zajema do 4000 znakov oz. do 2 tipkani strani.

Pazite: rok za oddajo je 31. maj!

Razmisli.

1. V čem se kaže v Kosmačevi pripovedi realizem?
2. V pripovedi so nanizane prvine absurda. Absurdno je pojavljanje štirih norčkov in njihovo dojetanje sveta. Na bralca deluje tragikomično, hkrati pa nas opozarja na dejstvo, da so ti ljudje med nami in del nas. Izberi si enega od norčkov in ga predstavi.
3. Tantadruj po tem, ko od matere izve, da bo zares srečen šele, ko bo umrl, neprestano išče možnost za smrt. Vendar mora biti ta »prava«, kar pomeni, da se mora z njo strinjati vaški župnik. Kako župnik Tantadruja vedno znova postavlja v realni svet in mu »ne dovoli« umreti? Nanizaj nekaj primerov Tantadrujevih poskusov, da bi umrl.
4. Kosmač nas nehote navede na misel, da bomo srečni šele, ko umremo. Kdo pa za norčke skrbi na tem svetu oz. jim nudi zaščitniško vlogo?
5. Kosmač se poigrava z zvočnimi učinki. Katere zvoke najdeš v besedilu? Tudi barve imajo pri Kosmaču poseben pomen. Katera je najbolj izrazita in kje se pojavlja?
6. V čem se kaže tragikomičnost besedila ali grenkosladki/grenkoveseli občutek, o katerem pišejo literarni zgodovinarji?

Forum je bil namenjen končnim sklepom in mnenjem, npr.

V knjigi so mi bili všeč vsi štirje norčki, ki so me zelo zabavali ob branju, kar je tudi mene še bolj pritegnilo k branju.

Knjiga mi je bila še kar všeč. Zanimivo mi je bilo to, da je vsak norček imel svojo posebnost.

Meni je bila knjiga zelo všeč, saj govori o norcih in njihovem razmišljanju in pogledih na svet. Prikazana je na humoren način tako, da se bralec ob branju veliko nasmeje. Ni mi pa bilo všeč na koncu zgodbe, ko so vaške norčke za 'kazen' poslali vsakega v svojo dolino in smer, saj oni niso nič krivi, da so takšni, kot so. =)

Vmes so se seveda pojavljali tudi odgovori in komentarji, npr.

No, ta kazen tudi meni ni bila preveč všeč, ker se strinjam s tem, da niso sami krivi, da so taki.

Seveda ne smem napisati, da sem dobila same vrhunske naloge. Treba jih je bilo pravopisno urediti, pa tudi razmišljanja ob besedilu so šla pogosto v drugo smer, kot jih je načrtala literarna zgodovina. Slednje se mi sploh ni zdelo slabo, saj sem tako dobila zelo edinstvena razmišljanja, česar pri pogovoru v razredu zagotovo ne bi prišlo do izraza. Domačih branj nisem ocenjevala, kar bi mi e-učilnica sicer omogočala, sem pa komentirala (po-hvalila, pograjala, kaj pojasnila, kaj dodala) naloge učencev.

Če bi si za konec postavila vprašanje *E-domače branje ali ne?*, bi dejala takole: Za popestritev je to vsekakor zelo simpatična izbira, ki jo vsem toplo priporočam, nikakor pa ne more biti edina mogoča. Tehnologija nam stopa naproti na vsakem koraku in prav je, da ji podamo roko, ne smemo pa dopustiti, da nam pohodi papirnate knjige in živa kramljanja o njih.

POVZETEK

Domače branje lahko preverjamo in se o njem pogovarjamo tudi preko e-učilnice. Poskus med devetošolci je pokazal, da v forumih radi sodelujejo in da se preko računalnika morda razpišejo bolj, kot bi se razgovorili v živo. Vendar tudi tu velja pravilo, da mora biti uporaba računalnika omejena in natančno določena.

Viri

Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina, 2002, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

- MMC – Pri bralni pismenosti zaostajamo za večino držav EU-ja. [online]. [uporabljeno 2011-11-09]. Dostopno na URL: <http://www.rtv slo.si/slovenija/pri-bralni-pismenosti-zaostajamo-za-vecino-drzav-eu-ja/269219>.